

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

ОСВІТА У ХХІ СТОЛІТТІ: ШЛЯХИ РОЗВИТКУ

Випуск 2

*Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції
“Ціннісні пріоритети освіти у ХХІ столітті:
соціалізація та соціальна адаптація особистості”,
м. Київ, МАУП, 14 травня 2010 р.*

Київ
ДП “Видавничий дім “Персонал”
2011

Редакційна колегія:

Подолька А. М., д-р юрид. наук — головний редактор

Туриніна О. Л., канд. психол. наук, проф. — відповідальний редактор

Видання здійснене в рамках проекту “Наукові праці МАУП”

Освіта у ХХІ столітті: шляхи розвитку / МАУП. — К.: ДП “Видавничий дім О-72 “Персонал”, 2010 —

Вип. 2 : Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції “Ціннісні пріоритети освіти у ХХІ столітті: соціалізація та соціальна адаптація особистості”, м. Київ, МАУП, 14 трав. 2010 р. / редкол. : А. М. Подолька (голов. ред.), О. Л. Туриніна (відп. ред.). — 2011. — 208 с. : іл. — Бібліогр. в кінці ст.

У збірнику подано статті учасників Міжнародної науково-практичної конференції “Ціннісні пріоритети освіти у ХХІ ст.: соціалізація та соціальна адаптація особистості”, присвяченої найважливішій проблемі сьогодення — розвитку освіти в Україні. Статті охоплюють широкий діапазон наукових досліджень українських учених.

Для науковців, освітян, державних службовців, політиків, викладачів і студентів, а також усіх, хто цікавиться розвитком української освіти.

ББК 74.04(4УКР)я43

- © Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2011
- © ДП “Видавничий дім “Персонал”, 2011

Н. П. Христинченко

Вища освіта в Україні: специфіка,
проблеми та шляхи адаптації
до Болонського процесу 100

О. М. Міхатуліна

Інноваційні форми навчання в системі
вищої юридичної освіти 104

О. Л. Пелих

Розвиток сучасної української освіти
та проблеми соціалізації молоді 109

В. В. Губар

Проблеми нормативно-правового
забезпечення дистанційного
навчання у ВНЗ 113

Я. Ф. Медвідь, О. М. Поповичук

Роль освіти в соціалізації
студента-юриста 117

М. М. Кудря

Національна ідентичність
та складові її формування 121

З. І. Рогач

Соціальна адаптація безпритульних
дітей у сучасному українському
соціумі 126

Д. О. Медведовська

Стисла характеристика змін
у змісті навчання у Великій Британії
у 80-х роках ХХ ст. 131

О. В. Соболевська

Роль самоосвіти в самоідентифікації
особистості 134

В. В. Зарва

Національна освіта як запорука міцного
та стабільного політичного
майбутнього країни 140

Р. І. Литовченко

Активність студентів — основа
ефективності навчальних занять 143

О. В. Котеньова

Юридична освіта в умовах сьогодення ... 147

О. Г. Башук

Засади освітньо-виховного процесу
за діалогом Платона “Законо” 150

І. М. Николин

Бар’єри міжособистісного
спілкування в процесі
професійного становлення
студентської молоді 156

І. О. Сєдаков

Інновації в сучасному освітянському
просторі: ДІМА-технологія 161

Ю. В. Єсаулов, М. Ф. Медвідь

Роль еко-правової освіти в соціалізації
студента-правника 167

В. В. Федорова

Проблематика корпоративної
етики сучасного українського
підприємства 170

В. О. Заяць

Маркетинг кадрів як проблема кадрового
забезпечення організації 173

Н. О. Гринчишин

Проблеми якості середньої загальної
освіти 177

А. В. Безсмертний

Актуальні проблеми модернізації
та ефективності педагогічної освіти 180

Ф. М. Медвідь, Я. П. Пом’ян

Інноваційний розвиток освіти України:
сучасний стан і перспективи 183

А. О. Серпінський

Політична соціалізація молоді як фактор
впливу на легітимність влади 189

О. Є. Маньковська

Освіта України ХХІ ст.:
інтеграційні процеси 193

О. В. Бастун, Р. І. Буга

Політична соціалізація молоді в умовах
розбудови стратегії національної
безпеки України 196

І. Ю. Кулаковська

Політична соціалізація молоді в Україні:
проблеми і перспективи 200

М. О. Сурженко

Вплив освіти на політичну соціалізацію
і політичну культуру особистості 205

РОЗВИТОК СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ОСВІТИ ТА ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛІЗАЦІЇ МОЛОДІ

Освіта у XXI столітті: шляхи розвитку, вип. 2, 2011, 109–112

Розглядаються проблемні питання сучасної освіти, розвиток освіти в умовах ринкової економіки та суперечності, що існують між сферою вищої освіти та ринком праці, а також питання соціалізації молоді. Пропонується ряд засад, якими варто керуватись при реформуванні вищої освіти в Україні.

Широкомасштабні зміни в політичному, соціально-економічному житті нашої держави, зростаючі вимоги суспільства до якісної освіти все виразніше спонукають як до радикальних реформ в українській освіті, так і до поступових, хоча іноді і непопулярних кроків для її системного вдосконалення.

Особлива місія сучасної школи — підготовка молоді до активної участі у житті суспільства, яке неперервно змінюється. Освіта при цьому набуває все більш універсального значення, оскільки вона допомагає кожному громадянину набуті необхідних навичок і визначитися щодо свого професійного майбутнього. Тому розвиток освіти є одним з пріоритетних напрямів діяльності української держави [1].

XXI ст. в усіх сферах життєдіяльності людини і суспільства в цілому висуває нові завдання. Це ставить перед людиною, а отже, і перед освітою — сферою, що готує молоде покоління до життя, — небачені раніше, невідомі завдання. Освіта XXI ст. — це освіта для людини. Її стрижень — розвиваюча, культуротворча домінанта, виховання відповідальної особистості, яка здатна до самоосвіти і саморозвитку, вміє критично мислити, опрацьовувати різноманітну інформацію, використовувати набуті знання і вміння для

творчого розв'язання проблем, прагне змінити на краще своє життя і життя своєї країни.

Сучасна освіта має сприяти розвитку демократичної культури, формуванню необхідних для проживання у європейському співтоваристві компетентностей, політико-правових і соціально-економічних знань в умовах ринкових відносин.

Світ на порозі XXI ст. переживає інтенсивний розвиток інтеграційних процесів постіндустріального суспільства, яке потребує відповідної форми регіональної політичної та економічної організації відповідно до вимог ринкової трансформації. Сучасні демократичні тенденції вимагають від громадянина не лише політичної активності, а й усвідомлення власної ролі і значення в житті суспільства, а також вчинків згідно з власними переконаннями і цінностями. Важливими умовами демократичного суспільства є громадянська освіченість, компетентність, виховання поваги до прав людини, толерантності, вміння знаходити компроміс. Необхідно, щоб громадяни знали свої права та обов'язки, дотримувались закону, мислили критично і незалежно [2]. Усе це має ретранслюватися системою освіти та виховання особистості в суспільстві.

Зміст освіти вважається одним з основних засобів цілеспрямованого навчання, він має ґрунтуватись на основних цінностях та ідеях європейського демократичного ринкового суспільства (права людини, рівність, мир, соціальна справедливість, демократія, безпека громадян, плюралізм, відкритість, відповідальність, партнерство, повага до навколишнього середовища).

На жаль, в Україні за роки незалежності склалися несприятливі умови для розвитку вищої освіти. Багато суперечностей періоду становлення ринкової економіки не стимулюють її розвиток. Однією з головних є суперечність між сферою вищої освіти і ринком праці. Якщо на початку 90-х років минулого століття студенти були зацікавлені здобути різноманітні базові знання, щоб бути затребуваним на ринку праці, коли промисловість випускала високотехнологічну продукцію, то сьогодні ситуація інша. На ринку праці стали затребувані переважно працівники сфери послуг, де не потрібні фундаментальні природничі та інженерні знання. Об'єктивно у студентів знизився стимул до набуття таких знань, що якісної, передової освіти.

Існують і внутрішні суперечності в системі вищої освіти. По-перше, якість підготовки молоді в загальноосвітній школі суттєво знизилась, особливо з циклу природничих дисциплін — математики, фізики, хімії, біології. По-друге, вища школа в нашій країні суттєво “відрізана” від передової науки. Дедалі більше простежується відхід від моделювання, новітніх інформаційних технологій у викладанні багатьох дисциплін, лекції не містять передових ідей, вони стають поверховими, без глибокого наукового підґрунтя. По-третє, сьогодні можна говорити про формування “ нової ментальності ” в освіті, суть якої полягає у відході від таких фундаментальних принципів, як: “ навчання — це важка, щоденна праця ” [3].

Приходячи в цей світ, людина піддається процесу соціалізації (чи свідомо включається до неї), тому що в своєму житті вона має відтворити чинну систему суспільних відносин, щоб не відчувати себе “ соціальним ізгоєм ”.

Соціалізація — це процес повної інтеграції особистості в соціальну систему, в ході якої відбувається її пристосування. На думку М. Ф. Головатого, соціалізація — процес входження індивіда в соціум, при якому змінюється структура особистості та структура суспільства [4].

Саме поняття “ соціалізація ” почало активно вживатися починаючи із 40-х років у працях американських дослідників А. Госліна, І. Толмена, Є. Маккобі. З кінця 60-х проблема соціалізації знову стає в центрі уваги. Зокрема, представники біхевіоризму розглядали соціалізацію як процес соціального навчання, представники гуманістичної психології розглядали соціальне становлення і розвиток як самоактуалізацію Я-концепції.

Деяко новими у сфері проблеми соціалізації є погляди В. Лісовського. Він запропонував концепцію соціалізації-ювентизації. Тобто, роль молодого покоління не лише в тому, що воно засвоює соціальні установки та відповідні ролі у суспільстві, повторюючи в кожному новому поколінні одні й ті самі властивості. Такий підхід повністю виключав би прогрес, рух вперед. Тому варто розвивати у молоді почуття нового, ініціативу, творчість. Це є своєрідний процес омолодження, протистояння інерції та застою, іншими словами, це “ ювентизація ”. Під цим терміном розуміється, що молодь вносить у суспільство значні зміни (впливає на нього).

Таким чином, процес ювентизації — це вплив молоді на суспільство. За своїм змістом ювентизація є специфічним видом творчості. Треба зазначити, що ювентизація може набувати крайніх

форм, коли молодь відкидає досвід попередніх поколінь, або псевдоноваторство, альтернативні рухи.

Оптимальним способом співвідношення соціалізації і ювентизації може бути процес, коли молодь не просто пристосовується до суспільства, а стає суб'єктом соціальної діяльності. Такий підхід дає можливість молоді стати глядачем і водночас ініціативним автором історичних подій. Головна якість соціалізації–ювентизації — це соціальна активність, тобто вироблення відповідних соціальних позицій особистості.

Вітчизняна освіта завжди славилася своєю широтою та глибиною. Її завданням було не тільки надавати знання та вміння, а й насамперед формувати особистість, її загальну культуру, світосприйняття і світогляд. Подібні функції вітчизняної вищої освіти давали підстави стверджувати, що ВНЗ виховує інтелігенцію, в якій поєднуються як високий рівень професійної підготовки, так і гідні моральні риси особистості.

Тому виховання у ВНЗ є визначальним чинником і необхідною складовою у полі культурної освіти, бо абстрактне виховання, що не пов'язане з традиціями, менталітетом, нагальними та майбутніми потребами українського соціуму, не може бути реалізоване повноцінно. Культурна й освічена особистість — це вільно мисляча, толерантна, відкрита людина, здатна до усвідомленого етичного вибору в широкому світі культурних цінностей, духовно-етичного та творчого саморозвитку; саме така особистість має стати “продуктом” інтелектуально-розвивальної та виховної діяльності у вищій школі [5].

Необхідність реформування системи освіти України, її удосконалення і підвищення рівня якості є найважливішою соціокультурною проблемою, яка значною мірою зумовлюється процесами глобалізації та потребами формування позитивних умов для індивіду-

ального розвитку людини, її соціалізації та самореалізації у цьому світі.

Отже, стратегічними завданнями реформування вищої освіти в Україні є трансформація кількісних показників освітніх послуг у якісні. Цей трансформаційний процес має ґрунтуватися на таких засадах:

1) національна ідея вищої освіти, зміст якої полягає у збереженні і примноженні національних освітніх традицій. Вища освіта покликана виховувати громадянина держави Україна, гармонійно розвинену особистість, для якої потреба у фундаментальних знаннях та підвищенні загальноосвітнього і професійного рівня асоціюється зі зміцненням своєї держави;

2) розвиток вищої освіти має підпорядковуватись законам ринкової економіки, тобто закону розподілу праці, закону конкуренції, оскільки економічна сфера є винятково важливою у формуванні логіки суспільного розвитку. При цьому необхідно враховувати не менш важливі чинники — соціальні, політичні, духовного життя, суспільної свідомості, культури та морально-психологічних цінностей;

3) розвиток вищої освіти слід розглядати у контексті тенденцій розвитку світових освітніх систем, у тому числі європейських. Зокрема, привести законодавчу і нормативно-правову базу вищої освіти України до світових вимог, відповідно структурувати систему вищої освіти та її складові, упорядкувати перелік спеціальностей, переглянути зміст вищої освіти, забезпечити інформацію навчального процесу та доступ до міжнародних інформаційних систем. Вищій школі необхідно орієнтуватись не лише на ринкові спеціальності, а й наповнити зміст освіти новітніми матеріалами, запровадити сучасні технології навчання з високим рівнем інформатизації навчального процесу, вийти на творчі, ділові зв'язки із замовниками фахівця.

1. Вакарчук І. Особлива місія сучасної школи // Освіта. — 20–27 серп. 2008 р. — С. 2–5.
2. Копернік С. Г. Концепція змісту освіти для європейського виміру України / С. Г. Копернік, Н. Ю. Кузьмина, О. В. Овчарук, Л. І. Паращенко, Ф. З. Степанов, І. Г. Тараненко. — К., 2005. — С. 14.
3. Згуровський М. З. Наша мета — найвищий рівень освіти // Щотижнева газета Нац. техн. ун-ту України “КІП” “Київський політехнік”. — 2006. — № 25.
4. Головатый Н. Ф. Социология молодежи: Курс лекций. — К., 1999. — С. 25.
5. Бойко А. Проблеми розвитку української освіти в умовах євроінтеграції // Вища освіта України. — 2008. — № 2. — С. 34–39.
6. Кириченко И. С. Образование и проблемы социализации молодежи // Молодежь и будущее Украины: Материалы Второй Всеукраинской студенческой научно-практической конференции (14 апр. 2004 г., г. Донецк) / Отв. ред. В. И. Носков. — Донецк: ДИУ, 2004. — 333 с.

Розглядаються пропозиції щодо реформування вищої освіти в Україні, зокрема, як привести законодавчу і нормативно-правову базу вищої освіти України до світових вимог, відповідно структурувати систему вищої освіти та її складові, упорядкувати перелік спеціальностей, переглянути зміст вищої освіти, забезпечити інформацію навчального процесу та доступ до міжнародних інформаційних систем.

Предлагаются меры по реформированию высшего образования в Украине, в частности, как привести законодательную и нормативно-правовую базу высшего образования Украины к мировым требованиям, соответственно структурировать систему высшего образования и ее составляющие, упорядочить перечень специальностей, пересмотреть содержание высшего образования, обеспечить информацию учебного процесса и доступ к международным информационным системам.

The author has submitted proposals to reform higher education in Ukraine, to bring legislative and regulatory framework of higher education in Ukraine to international requirements, according to structure higher education system and its components, organize the list of specialties, content of higher education, the educational process to provide information and access to international information systems.